

Centenar

Profesorul Eugen Todoran: repere biografice

de Vasile D. Țâra

Venit pe lume cu nouă zile înainte de împlinirea unui ideal secular al neamului românesc: așezarea între granițele aceluiași stat a tuturor românilor din spațiul carpato-danubiano-pontic, Eugen Todoran a crescut, s-a format și s-a impus ca o personalitate reprezentativă a generațiilor de intelectuali de după Marea Unire, care au contribuit decisiv la făurirea României moderne.¹

S-a născut în ziua de 21 noiembrie 1918, în familia preotului Nicolae Todoran, din satul Cornești, jud. Mureș. Mama, Victoria Todoran, era primul dintre cei 14 copii ai preotului din Sălcud, sat învecinat cu localitatea Cornești. Avea 17 ani când s-a căsătorit și a rămas văduvă, cu cinci copii de crescut, la 26 de ani, întrucât soțul a decedat în 1919, în urma unei boli grave, contractată într-o închisoare din Ungaria, unde a fost întemnițat în 1918, din pricina vederilor și acțiunilor sale unioniste. În anul 1921, preoteasa Victoria, împreună cu copiii, s-a mutat la Cluj, unde a trăit ca angajată la Orfelinatul de Băieți și Fete (1921-1924), la Seminarul Teologic (1924-1928) și la Școala Normală de Băieți (1928-1949), de unde s-a pensionat, cu o pensie de 150 lei/lună.

Eugen, ultimul născut dintre copiii familiei Todoran, a urmat școala primară la Cluj, iar studiile secundare le-a făcut la Liceul Militar din Târgu Mureș, le-a continuat la Liceul Grăniceresc din Năsăud și le-a terminat la Liceul „Papiu Ilarian” din Tg. Mureș. În ultimul an de liceu (1937-1938), cum însuși mărturisește într-un text autobiografic, a simpatizat cu mișcarea legionară din România, dar nu a fost niciodată

membru al acestei mișcări. Totuși, din cauza unor persoane răuvoitoare, acuzația falsă ca ar fi fost legionar activ l-a urmărit toată viața, chiar și după ce a trecut în veșnicie.

Între 1938 și 1942, a urmat cursurile Facultății de Litere și Filozofie din Cluj, mutată, în 1942, după cedarea Transilvaniei de Nord, la Sibiu, pe care a absolvit-o strălucit, obținând diploma de licență în specialitatea istoria literaturii române

moderne și estetică, cu teza *Hyperion, demonic*, elaborată sub conducerea profesorului Dimitrie Popovici, care îl aprecia în mod deosebit. La Sibiu, împreună cu Radu Stanca, Ion Negoieșcu, Cornel Regman, Deliu Petroiu și I. D. Sârbu, a participat la întemeierea Cercului Literar, care a dat o nouă generație de scriitori și critici literari, de orientare maioreșciană. În 1946, alături de cei amintiți mai înainte, cărora li se alătură și Henri Jacquier, scoate „Revista Cercului Literar”. Între 1942 și 1944, și-a făcut stagiul militar la Școala de Ofițeri de

Eugen Todoran, bust realizat de Aurel Gheorghe Ardeleanu

Rezervă din Arad și la Reg. 96 Infanterie din Caransebeș. Din septembrie 1944 până în noiembrie același an, când a fost rănit, a participat, ca sublocotenent combatant, la război, împotriva trupelor fasciste, în Banat și Ungaria. A fost decorat cu medalia sovietică „Victoria”, iar în 1962 i s-a conferit „Virtutea ostășească”.

Între 1945 și 1956, a fost profesor de limba română la Școala Normală, la Liceul nr.4 și la Școala Pedagogică din Cluj, îndeplinind, un timp, și funcția de inspector școlar. În anii 1948 și 1949, a funcționat și ca asistent universitar la Facultatea de Litere din Cluj, Catedra de literatură română modernă, condusă de profesorul D. Popovici.

¹ Cele mai multe dintre datele și informațiile cuprinse în acest text au fost extrase din documentele existente în dosarul de personal al profesorului Eugen Todoran, păstrat în arhiva Universității de Vest din Timișoara.

În anul 1956, a fost invitat ca lector la nou-înființata Facultate de Filologie din Timișoara. Aici s-a întâlnit cu G. I. Tohăneanu, Lucia Jucu – Atanasiu, Ignat Bociort, Liviu Onu și alți tineri filologi români, împreună cu care a întemeiat învățământul universitar umanist și, implicit, cultura umanistă din Banat. De la început, s-a impus atât prin calitatea științifică deosebită a cursurilor de *Istoria literaturii române (perioada clasicilor)* și de *Folclor literar*, cât și prin cercetările de istorie și critică literară, începute încă din perioada studenției. De-a lungul unei vieți profund dăruite actului didactic, științific și cultural, profesorul Eugen Todoran s-a afirmat ca o personalitate distinctă a culturii românești, unanim recunoscută în țară și bine apreciată în străinătate².

Vreme de patru decenii, Domnia Sa a reprezentat etalonul și a fost mentorul școlii de exegeză literară pe care a întemeiat-o la Timișoara. În anul 1963 a devenit conferențiar, iar în 1969, profesor universitar, după ce, în 1968, a obținut titlul de *doctor în filologie*, cu teza *Lucian Blaga. Mitul poetic și dramatic*, susținută la Universitatea din București.

De-a lungul anilor, profesorul Eugen Todoran s-a implicat profund în viața științifică și culturală a Universității, a Timișoarei și a țării în calitate de redactor al volumelor de *Folclor literar*, de redactor adjunct al „Analelor Universității din Timișoara”, Seria Științe Filologice, de președinte al Cercului de folclor, de președinte al filialei din Timișoara a Societății de Științe Filologice din România, de președinte al concursurilor naționale de limbă și literatură română ori ca membru în Asociația Oamenilor de Știință și îndeosebi ca membru marcant al Uniunii Scriitorilor din România, unde a fost primit în 1973.

Profesorul Eugen Todoran s-a afirmat nu numai ca savant și universitar de elită, ci și prin calități manageriale deosebite. Între anii 1963 și 1977 a fost șeful Catedrei de literatură română, iar între anii 1965 și 1968 a ocupat funcția de decan al Facultății de Filologie de la Universitatea din Timișoara. În această din urmă calitate, Domnia Sa a schimbat semnificativ direcția de evoluție a facultății noastre, întemeind secții și catedre noi, dezvoltându-le pe cele mai vechi și deschizând drumul spre cariera universitară multor tineri, care s-au dovedit a fi bine aleși.

În 1990, deși era pensionat de șase ani, la inițiativa cadrelor didactice de la Universitatea din Timișoara a fost numit rector, iar în 1992 a fost reales în această funcție, pe care a deținut-o până în 1996. În acest răstimp, urmând modelul european, dar și exemplul învățământului universitar românesc interbelic, Profesorul a înființat și a reînființat, în timp foarte scurt, șase facultăți noi și a creat premisele înființării altora. În momentul când și-a încheiat mandatul de rector, Universitatea de Vest din Timișoara avea nouă facultăți, cu 52 de specializări și peste 8000 de studenți, iar numărul cadrelor didactice s-a triplat. Dacă ne raportăm la anul 1989, când Universitatea noastră avea doar patru facultăți și aproximativ 2500 de studenți, saltul este mai mult decât semnificativ.

Ca om de știință și universitar autentic, Profesorul știa, mai bine decât mulți alții, că toate aceste schimbări cantitative nu vor dobândi valoare și calitate universitară propriu-zisă fără ca toți profesorii și toți studenții să aibă acces la informația științifică de calitate, care nu se putea obține decât într-o bibliotecă cel puțin de nivel național, înzestrată cu tot ceea ce este valoros în cercetarea științifică națională și internațională. Or, bibliotecile noastre fuseseră izolate, mai bine de patru decenii, de lumea științifică occidentală și, în multe privințe, de creația științifică românească din perioada interbelică. Tocmai de aceea, Domnia Sa afirma, cu deplin temei, într-un interviu apărut în revista „Biblioteca” din 1993: „Într-o Universitate mare, cu profil complet refăcut, Biblioteca este exact inima care întreține pulsul normal pentru funcționarea întregului organism al instituției [...] Biblioteca este casa sufletului intelectualului. Din ea nu se poate ieși decât îmbogățit”. Animat de această convingere, Profesorul s-a adresat, la începutul anului 1990, celui dintâi ministru al învățământului de după Revoluție, care era mai vechiul sau prieten, filosoful Mihai Șora, cu solicitarea de a aproba transformarea Bibliotecii Universității din Timișoara în Bibliotecă Centrală Universitară, cum erau cele din București, Iași și Cluj. Dar Mihai Șora a demisionat din funcție pe la mijlocul anului 1990, așa că demersurile pentru obținerea statutului de bibliotecă de interes național, cu personalitate juridică, subordonată Ministerului Educației și finanțată de către acesta, au durat aproape trei ani. Aceasta a fost prima și, până acum, ultima bibliotecă centrală universitară înființată după 1990.

Cu sprijinul rectorului Eugen Todoran și urmând sfaturile și crezul Domniei Sale, biblioteca a evoluat constant, devenind, în mai puțin de 15 ani de la înființare, o instituție info-

² Alături de Gheorghe Ivănescu, Gheorghe I. Tohăneanu și Livius Ciocârlie, face parte din cele patru personalități al UVT menționate în *Dicționarul enciclopedic ilustrat, 1999*, apărut la Editura Cartier.

documentară de nivel european, complet informatizată, cu acces la cele mai importante baze de date științifice utilizate în toate marile universități ale lumii, cu un patrimoniu documentar dublu față de cel anterior și cu un spațiu de depozitare și de funcționare extins de la 3700 de mp la 9000 de mp, după darea în folosință a noului corp de clădire. În semn de omagiu și de recunoștință pentru cel care a inițiat și a înlesnit acest parcurs pozitiv al bibliotecii, începând din anul 2000, instituția noastră poartă, prin Hotărâre de Guvern, numele *Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran”* și sperăm că așa va rămâne în veci, pentru că bibliotecile nu mor niciodată!

Ca rector, a făcut numeroase vizite la instituții universitare din Europa și a stabilit relații de colaborare cu universități din Germania, Franța, Spania, Italia, Olanda, Austria, Anglia și Ungaria. Inițiind mai multe programe TEMPUS, Domnia Sa a deschis drumul unui mare număr de universitari timișoreni spre Europa, precum și al unor personalități europene spre noi. Între aceștia s-a numărat și celebrul lingvist de origine română, Eugeniu Coseriu, profesor la Universitatea din Tübingen, căruia i s-a conferit primul titlu de doctor honoris causa acordat de Universitatea de Vest din Timișoara.

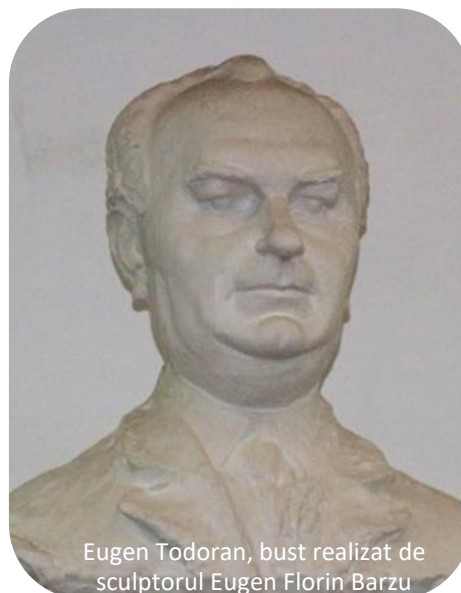
Pentru opera sa științifică, alcătuită din 16 cărți și 218 studii, a fost distins cu numeroase premii și diplome, dintre care amintim: două premii ale Uniunii Scriitorilor – Filiala Timișoara (1973, 1981), un premiu al Uniunii Scriitorilor din România (1984), un premiu al Academiei Române (1984), Marele premiu „Lucian Blaga” decernat de Uniunea Scriitorilor în 1991 ș.a. În anul 2002, i s-a conferit titlul de Cetățean de Onoare post-mortem al Municipiului Timișoara. Ca personalitate ilustră a Timișoarei, a participat la numeroase evenimente culturale, științifice și cetățenești, între care și la primirea regelui Mihai I, când Majestatea Sa a vizitat pentru dată orașul nostru după 1990.

OMUL Eugen Todoran s-a distins prin calitățile proprii celor aleși: modestie, corectitudine, omenie și bunăvoință față de toți cei care l-au înconjurat, a avut întotdeauna o ținută morală, profesională și civică ireproșabilă, fiind, în această privință, un model pentru studenții și colaboratorii săi. De asemenea, a avut o mare disponibilitate spre relații de prietenie durabile și loiale. Între prietenii săi cei mai apropiați s-au aflat Înalt Preasfinția Sa Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului și om de mare cultură, împreună cu care a restabilit relația firească dintre Universitate și Biserică, organizând mai multe evenimente culturale comune și înființând Secția de teologie a

Facultății de Litere din Timișoara. O altă prietenie durabilă și foarte frumoasă este cea care l-a apropiat de familia dr. Dorina și dr. Karl-Ernst Nowak, rezidenți în Germania, care s-au numărat și între prietenii cei mai buni ai IPS Nicole Corneanu. Prietenia și devotamentul familiei Nowak față de Profesorul Eugen Todoran sunt ilustrate în cel mai înalt grad de ajutorul pe care i l-au dat într-un moment de cumpănă pentru familia sa și de inițiativa, foarte recentă, de a se adresa maestrului Aurel Gheorghe Ardeleanu pentru realizarea unui bust al profesorului Eugen Todoran, asumându-și toate eforturile materiale și obținerea aprobărilor oficiale pentru așezarea acestui bust pe Aleea Personalităților Timișoarei din Parcul Central.

Evenimentul emoționant și binemeritat pentru veșnicirea numelui celui care a fost savantul, universitarul și Omul Eugen Todoran a avut loc miercuri, 21 noiembrie 2018, în Parcul Central din Timișoara, unde personalitatea Profesorului a fost omagiată de prof. univ. dr. Nicolae Robu, primarul Timișoarei, prof. univ. dr. Otilia Hedeșan, prorector al UVT, și de dr. Dorina Nowak.

Cu o zi mai devreme, în data de 20 noiembrie, personalitatea Profesorului a fost evocată în cadrul Simpozionului omagial *Eugen Todoran. Un secol de la naștere*, ținut în Aula Bibliotecii Centrale Universitare, de către profesorii univ. dr. Vasile Docea, Otilia Hedeșan, Iosif Cheie, Rodica Barbat, Lucia Jucu-Atanasiu, Ileana Oancea, Alexandru Ruja, Marcel Tolcea, Vasile D. Țâra și Cornel Ungureanu. Cu același prilej, a avut loc și vernisajul expoziției de fotografii și cărți reprezentative pentru viața și opera Profesorului, organizată în spațiul unde se află bustul realizat și donat Bibliotecii Centrale Universitare „Eugen Todoran” de reputatul sculptor Eugen Florin Barzu.

Eugen Todoran, bust realizat de sculptorul Eugen Florin Barzu